

Animal welfare, etológia és tartástechnológia

Animal welfare, ethology and housing systems

Volume 10

Issue 2

Gödöllő
2014

A MAGYAR HÚSHASZNÚ SZARVASMARHÁT TARTÓ VÁLLALKOZÁSOK VAGYONI ÉS JÖVEDELMI HELYZETÉNEK ELEMZÉSE

Mészáros Kornélia

Szent István Egyetem
2100 Gödöllő, Páter K. utca 1.
me.kornelia@gmail.com

Összefoglalás

Az Európai Unió csatlakozás után egyrészt megnyíltak hazánk számára az uniós piacok, másrészt a támogatások is fokozatosan lehívhatóvá váltak a magyar gazdák részére. Mindezekből a jövedelemtermelő képesség növekedését és a vagyoni helyzet javulását várták szakemberek. Az AKI adatbázisában szereplő húsmarha tartó vállalkozásokról elmondható, hogy 2003, 2006 és 2009-ben javult a vagyoni és jövedelmezőségi helyzetük, amelyet a válság azonban az utolsó vizsgált évben (2012) kissé visszavetett. A vállalkozások saját tőke állománya nőtt, a kötelezettségek csökkentek, az eszközállomány fejlesztése azonban elmaradt és a beruházási kedv is nagyon alacsony volt.

A hitelfelvétel elkerülése visszavezethető a pénzügyi helyzet bizonytalanságára és a hitellehetőségek beszűkülésére. Az átlagos vagyongyarapodás 2012-re csökkent. Mindezt előrevetítheti, hogy az egyre éledező versenyben az uniós piacokon Magyarország nem lesz képes versenyelőnyt elérni.

A tanulmány rámutatott arra is, hogy a támogatások mértékének fokozatos emelése jelentősen javítja a jövedelmezőségi helyzetet, ugyanakkor ezek nélkül nem érnének el nyereséget az egyes vállalkozások.

Kulcsszavak: befektetett és forgó eszközök, uniós csatlakozás, uniós támogatások,

The examination of financial and profitability condition of Hungarian beef cattle keepers

Abstract

After the accession to the European Union, Hungarian producers could reach the European market easier and Hungarian farmers could apply for more subsidies. According to many experts the increase of profitability and the improvement of the financial condition were predicted. Based on the data of the Hungarian Research Institute of Agricultural Economics, the financial and profitability condition of beef cattle keepers could increase between 2003 and 2009, but this process was stopped by the financial crisis in the last year of the examined period (2012). The equity capital has increased, the liabilities have decreased at the studied farmers, but the development of assets and the investments has remained at a low level.

The uncertainty of the financial condition and the reduced credit facilities could be the reasons for the avoidance of the credits. In addition, the average increase of assets has decreased by 2012.

These unfavourable financial processes can show a vision that Hungarian producers will not be able to achieve competitive advantage in the future years.

This study also highlights that the increasing support level may improve the profitability of the enterprises but without the present support system the companies are unable to keep their profitability.

Keywords: fixed assets and current assets, EU accession, subsidies

Bevezetés

Magyarország az Európai Unióhoz 2004-ben csatlakozott. A szakemberek a csatlakozásban egyrészt a lehetőségek megnyílását látták: mivel Magyarország a mezőgazdasági termékekben nettó exportőr volt, a korlátozások és vámok megszűnésétől exportnövekedést vártak, ugyanakkor a növekvő nemzetközi verseny fenyegetést is hordozott magában (*Székely és Dunay, 2002*). A tagsággal a piacok nyitottá váltak, ahol a hazai termékek a tagállamokéval minden védelem nélkül versenyeznek. A magyar élelmiszertermelés pedig a piaci igényeknek megfelelő szerkezeti és minőségi változást igényelt (*Fehér és Fejős, 2006*).

Az unióhoz való csatlakozástól a szakemberek a támogatási keretek kihasználását, kiszámíthatóbb piacokat, a stabil intézményi háttér létrehozását, és ennek segítségével az állattenyésztés előnyösebb helyzetbe való kerülését remélték (*Szabó, 2008*). A csatlakozás után Magyarország számára is elérhetőek lettek a különböző támogatások, melyek lehívhatóságának mértékét fokozatosan emelték. A bevezetett támogatási rendszer az EU által finanszírozott támogatások mellett nemzeti szintű támogatás kiegészítésre is lehetőséget nyújtott. A csatlakozás előtt – a korábbi uniós támogatási rendszer (az ún. „standard” rendszer) feltételrendszerét alapul véve – *Márton (2003)* úgy gondolta, hogy a támogatásokat Magyarországnak a profitorientált húsmarha szektor kialakítására kell fordítania, nehogy versenyképtelenné váljon az ágazat ezek nélkül, ahogy azt több uniós országban is előfordult. Azonban általánosságban elmondható, hogy a magyarországi szarvasmarha szektor az uniós valamint hazai támogatások nélkül életképtelen lenne, mert a kedvező időjárási körülmények között kialakuló alacsonyabb takarmányárak esetében sem képesek az átlagvállalkozások ágazati szinten fedezni a felmerülő költségeket. (*Csonka és Kemény, 2005; Popp és Molnár, 2010*). Egyes felmérések szerint a magyar gazdaságoknak mindössze 37%-a lenne nyereséges a támogatások nélkül, 34%-uk pedig még a támogatások ellenére is veszteséges. Az Unió és a Magyar Állam által nyújtott támogatásoknak pedig átlagosan 55%-a fordítódik a költségek termelési értéket meghaladó részének fedezésére. Továbbá a kifizetett támogatások egy része „elszivárog” a megemelkedő földbérleti díjak és inputár növekedésén keresztül (*Kovács, 2008*).

Jelen tanulmány egyik célja, hogy megvizsgálja az AKI adataira támaszkodva, hogy a csatlakozással hogyan változtak a magyar húsmarhatartó gazdaságok jövedelemtermelő képességei és vagyoni helyzetük.

A tanulmány másik kitűzött célja a támogatási szint változásának követése. A vizsgálatban szereplő négy évben a támogatási rendszer illetve a támogatás szintje többször változott. 2003-ban, mivel még nem csatlakozott Magyarország az Európai Unióhoz, ezért csak a nemzeti támogatások voltak elérhetőek. 2004 után hazánkban is bevezetésre került az uniós keretből finanszírozott SAPS rendszer (*MVH, 2005*). Ezen kívül az ágazat az ún. top-up kifizetésekből – azaz a nemzeti kiegészítő támogatásokból – is részesült, amelyek összege évről évre változott.

A húsmarhatartással foglalkozó vállalatokról ágazati szinten elmondható, hogy jövedelemtermelő képességük alacsony. A gazdaságok fő bevételi forrása ágazati szinten a vágóállatokért kapott ellenértékből származik. A költségek legjelentősebb részét a takarmányok adják, amely a jövedelmezőséget elsődlegesen befolyásolja. (Buzás és Szabó, 2009) A jövedelmezőség jelen gazdasági körülmények között a támogatások nélkül szinte lehetetlen. A támogatások szerepe a húsmarhatartásban az Európai Unióban hosszú idő óta általános. A legeltetésre alapozott, extenzív állattartás tájvédelmi és vidékfejlesztési funkcióinak ellátását, valamint a vidék megtartó erejének növelését célozza meg (Stefler, 2002). Mindemellett Valkó és Kincses (2004) vizsgálata alapján a szarvasmarhát tartó gazdaságok életképesebbnek bizonyultak a többi mezőgazdasági vállalkozásnál. Törőné Dunay (2012) vizsgálatai során azonban kiemelte, hogy a vállalkozások vagyoni helyzete alapján jelentős különbségek mutatkoznak a hazai agráriumban, a legjobb pénzügyi helyzet és fejlődési lehetőség a növénytermesztő vállalkozásoknál tapasztalható.

A húsmarhatartásban, habár nagy hagyományai vannak, mára problémák merültek fel. A jövedelmi viszonyok miatt is kevesen választják szakmájuknak ezt az életet. A másik jelentős probléma a húshasznú tehénállomány alacsony létszáma, és a legelőterületek túlzott elaprózódása (Szűcs, 2005).

Az állattenyésztő ágazatok – különösen a tömegtakarmányt fogyasztó fajok esetében – az ágazat versenyképességének vizsgálatát rendszerszemléletű megközelítésben célszerű elvégezni, hiszen csak így lehet feltárni a komplex, egymásra ható tényezőket (Illés, 1992 és Illés, 1998). Ezzel szorosan összefügg a mai viszonyok között a fenntartható mezőgazdasági termelés, amely a jövőre nézve megkerülhetetlen termelési stratégiát jelent. Figyelembe kell venni az adott terület állattartó képességét, amelyet nagyban befolyásol az időjárás. (Fülöp, 2009).

A húsmarha ágazat csatlakozás utáni külkereskedelmét vizsgálva Mészáros és Gábrrielné Tózsér (2014) kiemelte, hogy a V4 országok közül csak Lengyelország találta meg helyét és partnereit az uniós piacon. A csatlakozás a többi V4 ország számára nem hozta meg a várt sikert a szarvasmarha nemzetközi értékesítésében, melyet a 2008-ban kezdődött válság még tovább rontott.

Anyag és módszer

A magyar mezőgazdasági vállalkozásokról az adatszolgáltatást az Agrárgazdasági Kutató Intézet (AKI) végzi az Európai Bizottság felé, és a magyar információ szükségletnek is eleget téve. Az adatbázis mindazon tesztüzemi rendszerben szereplő vállalat és vállalkozás adatait tartalmazza, amelyek elérik a legalább 4 STÉ (standard termelési érték) méretegységet (korábban 2 EUME azaz Európai Méretegység méretet). Az adatgyűjtést közbeszerzési eljárás során kiválasztott könyvelő irodák végzik (Keszthelyi és Pesti, 2009). Az adatgyűjtés minden esetben egységesen történik, ugyanakkor lehetőséget biztosítanak az esetleges elérő sajátosságok figyelembevételére is.

A vizsgálat minden olyan vállalat és vállalkozás bevonásra került, amely húshasznú szarvasmarha tartásával foglalkozik, függetlenül attól, hogy van-e más (fő) bevételi forrásuk. A vizsgált vállalatok száma ez egyes években eltért: 2003-ban 7 db, 2006-ban 26 db, 2009-ben 22 db és 2012-ben 27 db gazdaság adatait tartalmazza. Mivel az elemszám a vizsgált években nagyon kicsi, ezért nem lehet kivédeni a cserélődő adatszolgáltató üzemek hatásait. A magyar tesztüzemi rendszerből származó primer adatok kerültek felhasználásra a számításokhoz.

Először a mérleg adatainak elemzésére került sor, elkülönítve a befektetett eszközöket, a forgó eszközöket és a források összetételét. Ezután pénzügyi mutatók segítségével a vagyoni helyzet (P1-P5) és a jövedelmezőségi (P7-P10) vizsgálatok következtek, végül a támogatások mértéke került elemzésre (P11-P12). A használt mutatókat az 1. táblázat foglalja össze.

1. táblázat: A vizsgálatban használt vagyoni és jövedelmezőségi mutatók

Mutató	A mutató megnevezése és számításának módjai
P1	Saját tőke aránya (Saját tőke/Források összesen)
P2	Idegen tőke aránya (Kötelezettségek/Saját tőke)
P3	Mérleg szerinti eredmény/Saját tőke
P4	Hosszú lejáratú kötelezettségek aránya (Hosszú lejáratú kötelezettségek/Kötelezettségek)
P5	Befektetett eszközök fedezete (Befektetett eszközök/Saját tőke)
P6	Tőkemultiplikátor (Eszközök összesen/Saját tőke)
P7	ROS (Adózott eredmény/Értékesítés nettó árbevétele)
P8	Adózott eredmény/bevétel összesen
P9	ROE (Adózott eredmény/Saját tőke)
P10	ROA (Adózott eredmény/Eszközök összesen)
P11	1 ha-ra jutó támogatás
P12	1 NE-re jutó támogatás

Table 1: Indices used in the study for analysing financial condition and profitability

A saját tőke (P1) növekedése a tőketartalék és az eredménytartalék nagyságát jeleníti meg, amely azt mutatja meg, hogy a vállalkozás milyen hatékonyan működtette a jegyzett tőkéjét. Kritikusnak a 30% alatti érték tekinthető.

A idegen tőke arányából (P2) következtetni lehet, a vállalkozás adósságának mértékére. Kedvezőnek az 50% alatti mutató tekinthető, kritikusnak pedig a 70%-ot meghaladó arányt. Az egyéb kötelezettségeket érdemes megvizsgálni bontásban is (P4), hogy pontosabb képet kapjunk a vállalatok adósságállományáról. A mérleg szerinti eredmény és a saját tőke hányadosa az átlagos vagyon gyarapodást mutatja meg (P3)

A befektetett eszközök fedezete mutatónál (P5) a 100% közeli érték a kedvező, hiszen saját források segítségével finanszírozhatóak a befektetett eszközök. A tőkemultiplikátor (P6) pedig megmutatja, hogy egy egység saját tőkével hány egység eszközállományt mozgat a vállalkozás.

A jövedelmezőségi mutatók közül a ROS (P7) kifejezi, hogy az értékesítés nettó árbevételének hány százaléka lesz jövedelem. A P8 mutató is hasonló ehhez, de az az összes bevétel jövedelmezőségét mutatja meg. A ROE (P9) mutató tőkemegtérülést jelez, azaz a használt saját tőke milyen eredményt képes termelni. A ROA (P10) mutató pedig az eszközök jövedelemtermelő képességét mutatja meg.

A támogatások mértékének jobb megítéléséhez, az egységnyi hektárra és az egységnyi nagyállat egységre jutó támogatások mellett, az összes átlagos bevételt és az összes átlagos támogatások mértéke is összevetésre került.

A pénzügyi mutatók számításához *Sabján és Sutus* (2003) valamint *Szakács* (2009) műveit használtam, míg a vizsgálandó pénzügyi mutatók alkalmazásához *Pataki* (2003) és *Törőné Dunay* (2012) munkái szolgáltak irodalmi előzményként.

Eredmények és értékelés

A befektetett eszközök összetételének vizsgálati eredményeit az *1. ábra* tartalmazza. Az ingatlanok képviselik a legnagyobb arányt a befektetett eszközökben – a legtöbb 71,2% 2003-ban, a legkevesebb 51,8% 2006-ban volt, míg 2009-ben 55,3%-ot és 2012-ben 63,1%-ot tettek ki. A következő nagy részt a műszaki berendezések képviselik, 2003-ban 15,6%-ot, 2006-ban 17,5%-ot, 2009-ben 27,2%-ot és 2012-ben 23,1%-ot jelentettek. A tenyészállatok is hasonlóan nagy értékűek: 2003-ban 10,8%, 2006-ban 26,9%, 2009-ben 12,8%, valamint 2012-ben 11%. Az egyéb gépek nem érték el a 4%-ot egyik évben sem. A legnagyobb értékeket az ingatlanok, tehát a termőföldek, legelők és épületek képviselik, valamint a működéshez, kiszolgáláshoz szükséges műszaki gépek, valamint a termelés alapját adó tenyészállatok értéke.

A beruházások mértéke 4,1%-kal 2009-ben volt a legnagyobb, a többi évben nem éri el az 1%-ot. Mindez arra mutat rá, hogy a beruházási kedv igen alacsony a húshasznú szarvasmarhát tartó vállalkozásoknál.

Az immateriális javak nem jellemzőek a mezőgazdasági vállalatoknál: 2006-ban a befektetett eszközök 0,2%-át tette ki, a többi évben 0%-volt.

1. ábra: A befektetett eszközök megoszlása a vizsgált vállalatok mérlegeiben (2003-2012)

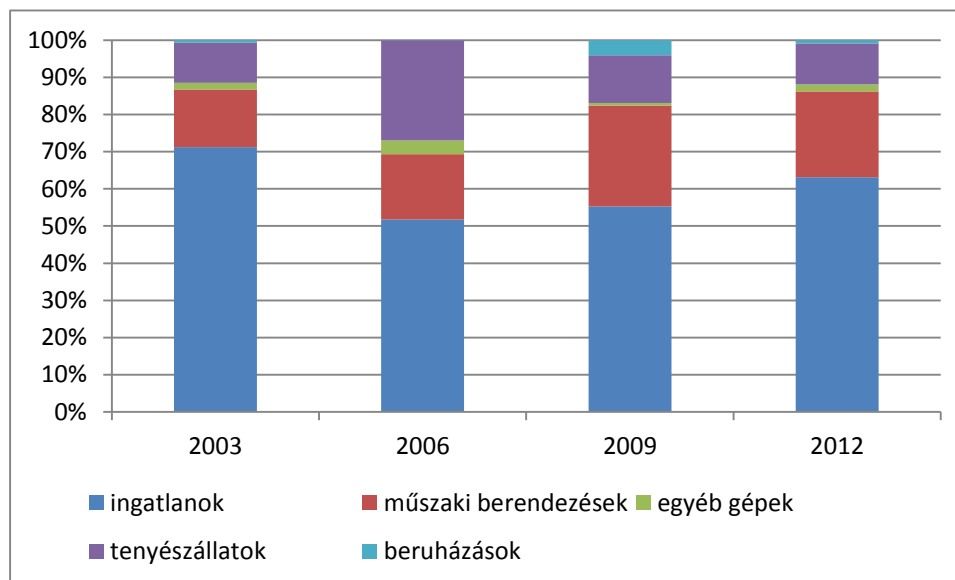

Figure 1: Share of fixed assets in balance sheets of examined enterprises.(2003-2012)

A forgó eszközökben, a korábbi években a készletek képviselik a legnagyobb arányt (*2. ábra*), ez 2003-ban 71%-ot jelentett és csökkenő tendenciát mutat: 2006-ban 55,2%, 2009-ben 51% és 2012-ben 36,9%. A készletek eredetét vizsgálva látható, hogy a saját termelésű készletek

hangsúlyosak minden vizsgált évben – 2003-ban 87,9%-kal a legkevesebb, 2006-ban 91,2%, 2009-ben 98,2%-kal a legmagasabb, 2012-ben pedig 90,5% volt a saját termelésű készlet aránya.

Ezek mellett a követelések 7,5%-ról (2003) 39,1%-ra (2012) növekszik – 2006: 31,2%, 2009: 32,5%. A kintlévőségek ilyen arányú mértékének növekedése aggasztó lehet, hiszen a jövedelem jelentős része innen származik. Az értékpapírok pedig a kezdeti 6,9%-ról csökkennek 4,3%-ra, 2,5%-ra, majd teljesen eltűnnek. A pénzeszközök 2003-ban 14,6%-ot jelentettek, 2006-ban pedig 9,3%-kal a legalacsonyabbak voltak. Ezután emelkedés figyelhető meg, 2009-ben 14%, majd 2012-ben 24% (a vizsgált évek közül a legmagasabb érték) volt az arányuk.

2. ábra: A forgóeszközök megoszlása a vizsgált vállalatok mérlegeiben (2003-2012)

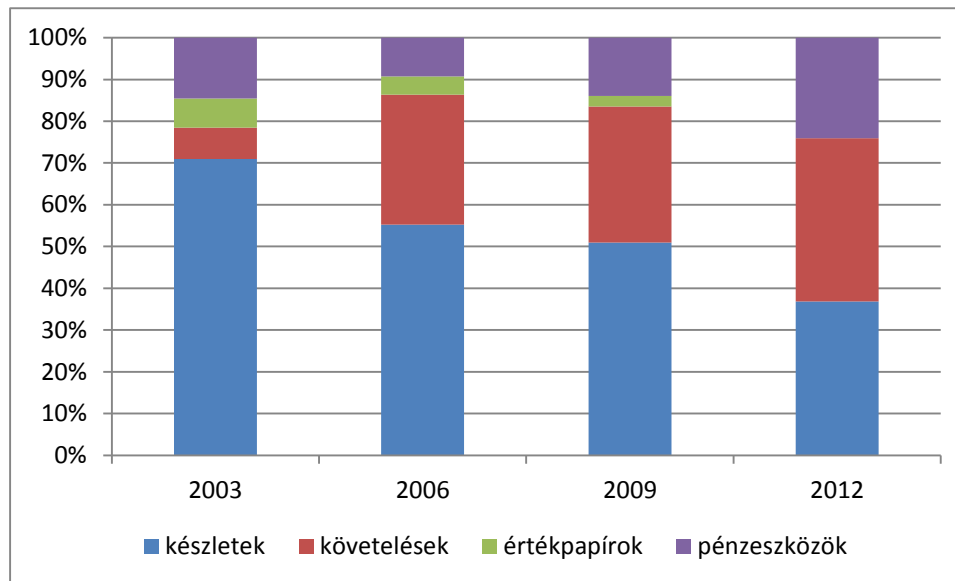

Figure 2: Share of current assets in balance sheets of examined enterprises (2003-2012)

A források összetételében a saját tőke aránya magasabb volt a kötelezettségeknél: 2003-ban 45,2%, 2006-ban 53,1%, 2009 70,9% és 2012-ben 80,8%. Ennek megfelelően a kötelezettségek aránya pedig csökkent: 2003-ban 42,7%, 2006-ban 46,6%, 2009-ben 25,6% és 2012-ben 19% volt. Ebben szerepe lehetett annak, hogy az átlagos mérleg szerinti eredmény csak 2003-ban volt negatív, így a gazdaságok növekedésnek indulhattak. Itt jegyezném meg, hogy céltartalékot egyik vizsgált évben sem képzett egyetlen vállalkozás sem.

A vagyoni helyzet mutatóit (3. ábra) tekintve a Saját tőke aránya (P1) a 2006-os évtől kezdve fokozatosan nőtt, az Idegen tőke aránya (P2) pedig csökkent. Ez a folyamat a szarvasmarhatartó vállalkozások tőkehelyzetének stabilitását erősíti. Ugyanakkor ez a konzervatív finanszírozási forma felveti annak a kérdését, hogy a vállalkozások miért nem vettek fel több hitelt. Ez számos okra visszavezethető, mint például a bizonytalan pénzügyi helyzet, vagy a beszükülő hitelhez jutási feltételek.

Az átlagos vagyongyarapodás (P3) az előbbieknél megfelelően 2009-ig fokozatosan nőtt, 2012-ben azonban kissé csökkent az előző évhez képest. A hosszú lejáratú kötelezettségek pedig fokozatosan csökkentek 2006-tól (P4). A P5 mutató értékében az 1 (100%) vagy azt is meghaladó értékek várhatóak el, hiszen a befektetett eszközöket tartósan rendelkezésre álló, saját forrásokból

kell tudnia fedezni. Ez 2006-ban kissé csökkent, 1 körüli átlagos értéket vesz fel, de a többi vizsgált évben 1-nél nagyobb értékeket adott, amely kedvező az üzemek számára.

A tőkemultiplikátor (P6) csökkenéséből látszik, hogy a saját tőke növekedését nem követi az eszközállomány növelése, fejlesztése.

A mutatókat összességében szemlélve a legnagyobb szórást, tehát a legeltérőbb értékeket a 2003-as évben találjuk, mindemellett ebben az évben volt a legkevesebb vizsgált elemszám, ezért az „átlagos szarvasmarhatartó vállalkozás”-ra vonatkozó értékek fenntartással kezelendők.

3. ábra: A vagyoni helyzet elemzésének mutatói (2003-2012)

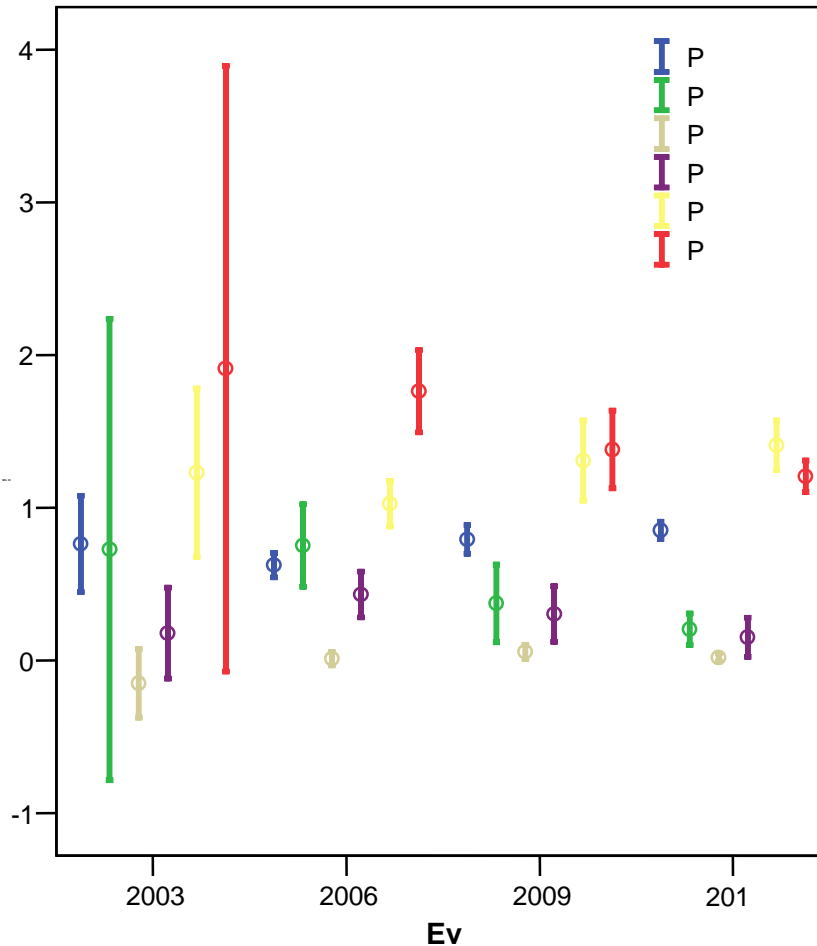

Figure 3: Financial condition indices (2003-2012)

A ROA (P10), ROE (P9), ROS (P7) és az Adózott eredmény/Bevétel összesen hányadosát (P8) a 4. ábra mutatja meg. 2003-ban minden vizsgált mutató negatív értékeket mutat. A 2003-2009-ig tartó fokozatos javulás, 2012-ben kissé visszaesett, amely arra utal, hogy a vállalkozások önfinanszírozó képessége fokozatosan javult, azonban a válság utóhatásai 2012-ben érezhetőek. A P7 és P8 mutató 2009-ig javuló értékei azt mutatták meg, hogy a bevételek egyre nagyobb hányada adja a jövedelem alapját.

A P9-es mutató jelzi a saját tőke egyre nagyobb eredménytermelő képességét, amelyet a válság szintén visszavetett. Ugyan így a P10 mutató az eszközök egyre nagyobb jövedelemtermelő képességét mutatta ki a válság hatásáig.

Az, hogy a négy vizsgált mutató közül a ROS értékei a legmagasabbak a 2006., 2009. és 2012. években azt jelzi, hogy az értékesítés nettó árbevétele a saját tőke értékének szintjét sem éri el. Ez hatékonysági problémákat jelezhet előre.

4. ábra: Jövedelmezőségi mutatók értékei (2003-2012)

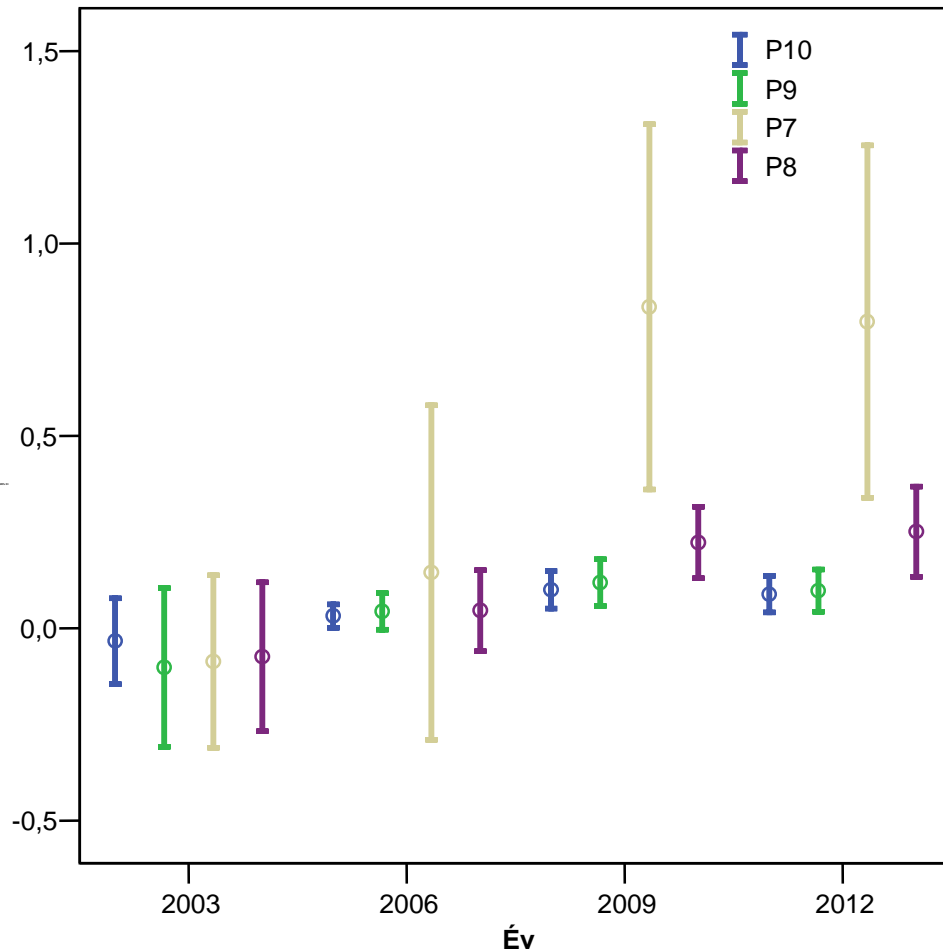

Figure 4: Profitability indices (2003-2012)

Az 5. ábra a támogatások változását – P30 és P31 – és az összes bevétel alakulását mutatja be. Az egységes mutatók megalkotását nehezítette, hogy a négy vizsgált évben három különböző támogatási rendszer volt érvényben.

Az Európai Unió csatlakozással, valamint a csatlakozást követően a magyar húshasznú szarvasmarhatartó vállalkozások számára a lehívható támogatások mértéke nőtt. Emellett a vállalatok által használt üzemi terület nagysága a vizsgált években fokozatosan nőtt. A területvásárlással és bővítéssel – a használt gyepterületek nagysága megduplázódott – a tartható

állatlétszám megnövekedett, amelyet a vállalatok kihasználtak, így növekedhettek a kapott támogatások.

A teljes bevételnek a 2003-as évben a támogatások csak kis hányadát adták (átlagosan 9,9%-át), 2006 és 2009-ben majdnem a felét tette ki (46% és 41,5%), míg 2012-ben ez az arány 57,6%-ra emelkedett.

5. ábra: Egy hektárra, egy nagyállat egységre jutó támogatások, az összes átlagos támogatás mértéke és az összes átlagos bevétel

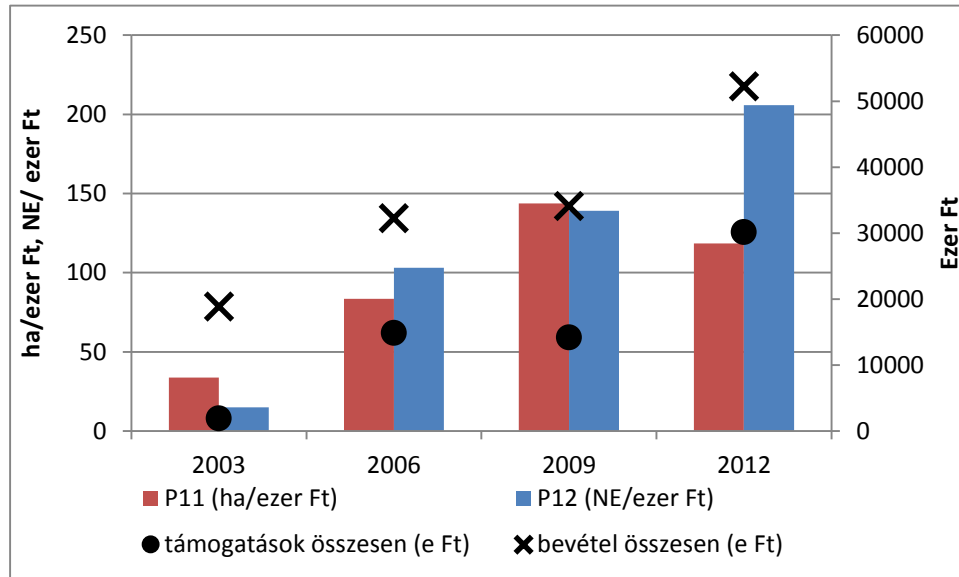

Figure 5: The value of supports per hectare or livestock unit, the total average support and total average revenue

Az emelkedő támogatási szint rámutat arra a problémára, amelyet *Csonka és Kemény* (2005), *Popp és Molnár* (2010) valamint *Illés és mtsai* (2012) is felvetett, hogy a támogatások megvonásával az agrárvállalkozások, különösen a húsmarha tartó gazdaságok többsége nem képes nyereséges maradni. Azonban lassú folyamatként elindult a tőkeképzés – saját tőke arányának növekedése – amely később az eszközök fejlesztését vonhatja maga után.

Következtetések és javaslatok

A mérleg elemzésében, a befektetett eszközök között a legnagyobb értéket az ingatlanok képviselték, majd ezt követték a műszaki berendezések. Jelentős értékűek voltak továbbá a tenyészállatok is. A beruházások egy év kivételével az 1%-ot alig érték el, de arányuk 2009-ben 4,1% volt. A beruházási kedv alacsony volta visszavevethető a hosszúlejáratú hitelek csökkenéséhez és a bizonytalan gazdasági helyzetre is. Ez azonban felvet olyan problémákat, hogy az uniós piacokra az elavult eszközökkel lehetetlen lesz a piaci igényeknek megfelelő húsmarha, illetve marhahús versenyképes előállítás.

A forgó eszközökben a készletek voltak kezdetben a legnagyobb értékűek, majd helyüket átvették a követelések. A készletekben a saját előállításúak voltak túlnyomó többségben, amely csökkenti a beszerzési függőséget, valamint mivel ez adja a költségek nagy részét saját

megtermeléssel javítható a jövedelmezőségi szint. A források között a saját tőkének volt egyre nagyobb aránya, a kötelezettségek pedig egyre kisebb szeletet képviseltek.

A vagyoni helyzet elemzése a források összetételének változását mutatta, a saját tőke növekedése és az idegen tőke csökkenése által. A vállalkozások tőkehelyzete fokozatosan erősödik. A hitelfelvétel elkerülése azonban visszavezethető a pénzügyi helyzet bizonytalanságára és a hitellehetőségek beszűkülésére. A válság hatása tükröződik az átlagos vagyongyarapodás mutatójában is, amely 2009 után csökkent. A tőkemultiplikátor pedig rámutat arra, hogy a saját tőke növekedését nem követi az eszközállomány fejlesztése, növelése. Ez olyan kérdéseket is felvet, hogy az amortizálódó eszközállomány mennyire tud versenyképes terméket előállítani, amely az uniós piacokon versenyelőnyhöz juttathatná Magyarországot.

A jövedelmezőségi mutatók mind arra mutatnak, hogy a válság előtti időkben lehetőség lett volna az eszközök, valamint a saját tőke által megtermelt árbevétel nagyságából a szükséges fejlesztések elvégzése – a jövedelem valamennyi hányadának visszaforgatásával-, azonban ez nem történt meg. A ROE, ROA és ROS elemzése a vállalkozások önfinanszírozó képességének növekedését mutatta egészen a válságig, azonban a ROS értékének nagysága hatékonysági problémákat is előre jelez.

A támogatások elemzése kimutatta, hogy egyre nagyobb összeget lehet hívni egy állatra vagy egy hektárra. A támogatások abszolút összege is növekedett, valamint az összes bevételből egyre nagyobb részt képviseltek az idő előre haladtával. Azonban mindez arra mutat rá, hogy a nyereség eléréséhez szükséges a támogatás. A nyereségesség alacsony szintje pedig a fejlesztési lehetőségek beszűkülését vonja maga után.

Összességében az unióhoz való csatlakozás vagyoni és jövedelmezőségi szempontból kedvező volt a magyar húshasznú szarvasmarhát tartó vállalkozásoknak, azonban a magyar gazdák nem tudták teljes mértékben kihasználni lehetőségeiket. A vizsgálatba bevont mutatók egyre növekvő tendenciáit a válság kis mértékben visszavetette.

Irodalomjegyzék

- Buzás Gy., Szabó F. (2009):* Húsmarha tenyésztési ismeretek: A marhahús termelés jövedelmezőségi viszonyai (II. rész). Magyar Állattenyésztők Lapja, 37. 3. 6-7.
- Csonka A., Kemény G. (2005):* A marhahizlalás gazdaságosságának vizsgálata egy Somogy megyei vállalkozásban. Gazdálkodás, 49. 3. 72-78.
- Fehér I., Fejős R. (2006):* Az EU csatlakozás hatása a magyar élelmiszerpolitikára és élelmiszerszabályozásra. pp.7-34. In: Szűcs I. (szerk.): A fenntartható mezőgazdaság közgazdaságtana. SZIE Egyetemi Kiadó, Gödöllő, 158.
- Fülöp Gy. (2009):* Természetkímélő gyepgazdálkodás I., Szaktanácsadás. Letöltve: 2010 03.02. <http://www.biokultura.org/szaktanacsadas/publikaciok/gyepgazdalkodas1.htm>,
- Illés B. Cs. (1992):* A juhágazat jövedelmezőségét befolyásoló tényezők vizsgálata, a versenyképesség növelésének lehetőségei. Kandidátusi disszertáció, Gödöllő, 201.
- Illés B. Cs. (1998):* Az állattenyésztési ágazatok versenyképességének értékelése, figyelemmel a várható mezőgazdasági struktúraváltozásokra. Tudományos Közlemények, GATE GTK, 1. 187-193.
- Illés B. Cs., Dunay A., Pataki L. (2012):* The impact of EU-accession on the economic support level of farms in Visegrad countries. Annals of the Polish Association of Agricultural and Agribusiness Economists, 14. 6. 95-98.

- Keszthelyi Sz., Pesti Cs.* (2009): A tesztüzemi információs rendszer 2008. évi eredményei. Agrárgazdasági Információk. AKI, Budapest, 3. 147.
- Kovács G.* (2008): A támogatások szerepe a hazai mezőgazdaságban. *Gazdálkodás*, 53. 6. 544-559.
- Márton I.* (2003): A húsmarha tenyésztésének gyakorlata. Szaktudás Kiadó Ház, Budapest, 122.
- Mészáros K., Gábríelné Tőzsér Gy.* (2014): Az élő szarvasmarha és a marhahús külkereskedelmének elemzése a V4-es országokban. *Animal Welfare - Etológia és Tartástechnológia*, 10. 1. 14-20.
- MVH* (2005): Agrártámogatási ABC. Az MVH jogcímei dióhéjban. Mezőgazdasági és vidékfejlesztési Hivatal, Budapest, 60.
- Pataki, L.* (2003): A tőkeellátás és a tőkeszerkezet változása és annak hatása a Heves megyei agrár vállalkozások gazdálkodására. Doktori (PhD) értekezés, Gödöllő, 193.
- Popp J., Molnár A.* (2010): Közös Agrárpolitika 2013 után: kihívások és lehetséges válaszok. *Gazdálkodás*, 54. 1. 2-25.
- Sabján J., Sutus I.* (2003): Vezetői számvitel az agrártermelésben. Szaktudás Kiadóház, Budapest, 253.
- Stefler J.* (2002): A magyartarka fajta szerepe és perspektívája a kisüzemi szarvasmarhatartásban. *A magyartarka*, 2. 3. 12-13.
- Szabó F.* (2008): Állattenyésztésünk és az EU tagság. Állattenyésztők Társasága. pp. 52-57. In: Szűcs I. (szerk.): Az EU-tagság hatása a magyar agrárgazdaságra (MAE-szemmel). Magyar Agrártudományi Egyesület. Budapest. 138.
- Szakács I.* (2009): Számvitel A-tól Z-ig. CompLex Jogi és Üzleti Kiadó, Budapest, 1086.
- Székely Cs., Dunay A.* (2002): Az EU csatlakozás várható hatásai a magyar mezőgazdasági vállalkozásokra. *Gazdálkodás*, 46. 6. 1-12.
- Szűcs I.* (2005): A szarvasmarha-ágazat gazdasági, szervezési és piaci kérdései. Szerk.: Szűcs István. Budapest Szaktudás Kiadóház, 207.
- Törőné Dunay, A.* (2012): Az EU agrártámogatási rendszerének változásai és a csatlakozás hatása a mezőgazdasági vállalkozásokra. Doktori (PhD) értekezés, Szent István Egyetem, Gödöllő, 173.
- Valkó G., Kincses Á.* (2014): A gazdaságok hosszútávú fennmaradását valószínűsítő tényezők a mezőgazdaságban. *Gazdálkodás*, 58. 1. 3-12.